

Nota aan de formateur - Federaal

Het belang van mensenrechten in onze democratische welvaartstaat mag niet worden onderschat. Ook vandaag nog staan in ons land een aantal fundamenteel bevonden rechten onder druk. De Liga voor Mensenrechten is ervan overtuigd dat haar detectie van maatschappelijke uitdagingen en de formulering van mogelijke oplossingen, een meerwaarde kunnen betekenen. De Liga voor Mensenrechten wil bijdragen aan het regeerakkoord van de komende regering en samen ijveren voor een betere samenleving voor iedereen.

I. PRIVACY

I.1. Dataretentie

Probleemstelling

Op 30 juli 2013 heeft België een wet aangenomen die alle internetproviders en telecombedrijven verplicht om een heleboel data bij te houden over het surf-, mail- en belgedrag van alle gebruikers. Internet- en telefonieproviders zijn wettelijk verplicht om gedurende een jaar gegevens bij te houden over wie met wie belt, wanneer, hoe lang, met welk toestel, vanaf welke plek,... Deze wet is het resultaat van de omzetting van de Europese Databewaringsrichtlijn 2006/24/EG.

Die algemene bewaarplicht van onze persoonlijke gegevens vormt een ernstige bedreiging voor onze fundamentele rechten en vrijheden: het recht op privacy, de vrijheid van meningsuiting, het beroepsgeheim, het bronnengeheim, de vrijheid van vereniging, het recht om ons vrij te verplaatsen. Maar wat meer is, de wet maakt een massale algehele opslag van de communicatiegegevens van alle Belgen mogelijk.

Op 8 april 2014 heeft het Europees Hof van Justitie in Luxemburg de Europese Databewaringsrichtlijn van 2006, om privacy redenen, vernietigd met terugwerkende kracht en met gelding voor alle EU-landen. Algehele databewaring vormt een disproportionele inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van eenieder. Deze richtlijn had dus nooit mogen bestaan. De Belgische wet is een doorslag van de vernietigde richtlijn. De fundamentele kritiek op de richtlijn is bijgevolg evenzeer van toepassing op de Belgische wet.

Door de Liga voor Mensenrechten en door de Franstalige en Duitstalige Orde van Advocaten is een procedure ingespannen voor het Belgische Grondwettelijk Hof. Zij vragen de nietigverklaring van de Belgische wet.

De Liga voor Mensenrechten vraagt om de Belgische dataretentiewet af te schaffen.

I.2. Parlementaire onderzoekscommissie NSA

Probleemstelling

De mogelijke activiteiten van de National Security Agency (NSA), de nationale inlichtingendienst van de Verenigde Staten van Amerika, in ons land en andere Europese landen hebben het voorbije jaar heel wat stof doen opwaaien. Zo ontstond vorig jaar grote ophef toen na onthullingen door Edward Snowden bekend werd dat **de NSA op grote schaal Europese burgers afluistert en hun internetverkeer monitort**. Bronnen bevestigen dat verschillende bedrijven, vooral actief in de IT-sector, meewerken met de NSA in het verzamelen van contactgegevens.

Het is nauwelijks denkbaar dat de eigen binnenlandse veiligheids- en inlichtingendiensten niet op de hoogte zijn van die activiteiten. Het is waarschijnlijk dat diezelfde diensten bijstand hebben verleend en verlenen aan de NSA bij het ontplooiën van haar activiteiten.

Een Belgisch rapport, opgesteld door rechtsgeleerde en vicerector van de ULB, Annemie Schaus, dat in maart 2014 achter gesloten deuren is besproken in de Senaat, concludeert dat de **Belgische staat niet onverschillig mag blijven** na de onthullingen van Snowden. Het is een van de vier onderzoeken over de NSA-spionage die de Senaat had gevraagd aan het Comité I. Het gaat om een juridisch rapport over de privacy kwesties die de NSA-spionage in ons land opwerpt.

De Liga voor Mensenrechten acht zich geroepen om in hoogtechnologische tijden te wijzen op **het belang van een democratische controle op de samenwerking van binnenlandse en buitenlandse inlichtingendiensten** en van mogelijke maatregelen om onaanvaardbare en buitensporige spionageactiviteiten te voorkomen en aan banden te leggen.

*Gelet op die mogelijke betrokkenheid en de omvang van bedoelde afluisterpraktijken en gelet op het groot belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, gewaarborgd door nationale en internationale rechtsregels, oordeelt de Liga voor Mensenrechten dat dit **grootschalig tappen en opslaan van telefoon- en andere digitale gegevens het voorwerp zou moeten uitmaken van een onderzoek door een parlementaire onderzoekscommissie.***

De bescherming van de persoonlijke levenssfeer is een kostbaar goed en moet met alle mogelijke democratische middelen worden nagestreefd en gehandhaafd. Een parlementaire onderzoekscommissie is in het licht van de aangegeven feitelikheden een instrument dat heel gepast kan worden aangewend.

II. DETENTIE

II.1. Zinnvolle detentie

Probleemstelling

De problemen binnen het gevangeniswezen blijven aanhouden. **Het overbevolkingsprobleem raakt maar niet opgelost en de basiswet is nog altijd niet volledig uitgevoerd.**

Zolang deze basiswet niet wordt uitgevoerd, is het dan ook moeilijk om over zinnvolle detentie te spreken, wat o.m. blijkt uit de recidivecijfers.

De verschillende masterplannen focussen enkel en alleen op uitbreiding van de gevangenis capaciteit, zonder aandacht voor **zinnvolle en kwalitatieve detentie**. Om deze laatste doelstelling te realiseren pleit de Liga voor Mensenrechten met aandrang voor een hervorming van de huidige detentievorm op basis van drie principes: **kleinschaligheid, nabijheid en differentiatie**.

*De Liga voor Mensenrechten vraagt dat de **uitvoering van de basiswet** opnieuw wordt opgenomen in het regeerakkoord en zo spoedig mogelijk integraal wordt uitgevoerd.*

Vanuit de Liga voor Mensenrechten werd het project De Huizen geboren. Dit is een project dat steunt op de drie bovenvermelde principes. Op 10 oktober 2012 dienden enkele parlementsleden een voorstel van resolutie in bij de Kamer van volksvertegenwoordigers, dat oproept om werk te maken van een proefproject met kleinschalige detentie, namelijk een detentiehuis, om zo het pad te effenen voor een betere en zinnvollere detentie.

De goedkeuring van de resolutie, het realiseren van het proefproject en de uitvoering van de basiswet kunnen als dusdanig worden opgenomen in het regeerakkoord.

De Liga voor Mensenrechten en vzw De Huizen bieden hun expertise aan voor de realisatie van dit proefproject.

II.2. Internering

Probleemstelling

Geïnterneerden horen niet thuis in de gevangenis. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, het CPT, het CAT en zelfs het Grondwettelijk Hof bevestigden dit. België stapelt de veroordelingen hieromtrent op.

Desondanks blijven beslissingen van de Commissies tot Bescherming van de Maatschappij tot overplaatsing naar de psychiatrie jarenlang zonder gevolg. Zelfs mensen met een verstandelijke handicap komen in België nog steeds in de gevangenis terecht, vaak zonder dat bijzondere zorg voorzien wordt.

Zelfs met de komst van de Forensische Psychiatrische centra te Gent en Antwerpen zullen er plaatsen te kort zijn om alle geïnterneerden die in de gevangenis verblijven naar een gepaste zorginstelling over te brengen.

*De Liga voor Mensenrechten vraagt dat er **dringend werk wordt gemaakt van een verdere uitbreiding van forensische psychiatrische centra**, zodat geen enkele geïnterneerde nog in de gevangenis moet verblijven. Ook is er duidelijk nood aan de heroprichting van een observatie- en oriëntatiecentrum, naar het voorbeeld van het Pieter Baan Centrum in Nederland, in uitvoering van het K.B. van 19 april 1999 (B.S. 8 mei 1999) en zoals voorzien in de opeenvolgende interneringswetgevingen (1 juli 1964, 21 april 2007,...).*

*Verder vraagt de Liga voor Mensenrechten dat de **nieuwe wet van 23 april 2014 betreffende de internering van personen met een geestesstoornis zo snel mogelijk in werking wordt gesteld.***

De Liga voor Mensenrechten blijft voorstander dat de **uitbating van de FPC's gebeurt door de overheid.**

III. GEMEENTELIJKE ADMINISTRATIEVE SANCTIES (GAS)

Probleemstelling

Op 30 mei 2013 stemde een meerderheid in de Kamer van volksvertegenwoordigers voor een **uitbreiding van de wetgeving op de Gemeentelijke Administratieve Sancties (GAS)**. Dat gebeurde ondanks het ongeziene protest van 213 middenveldorganisaties.

Sinds 1 januari 2014 kunnen lokale besturen de leeftijd voor een GAS-boete verlagen naar 14 jaar, de toepassingsgebieden uitbreiden, het recht op collectieve actie inperken, een plaatsverbod invoeren en de boetes verhogen.

Een aantal lokale besturen gingen in op deze uitbreiding maar het middenveld blijft zich openlijk verzetten. Jeugdleden en lokale bewegingen gingen en gaan in discussie met lokale besturen, er waren publieke debatten, lokale en nationale acties. Met de steun van vele middenveldorganisaties dienden de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, de Liga voor Mensenrechten en de drie vakbonden een verzoekschrift in om de GAS-wetgeving bij het Grondwettelijk Hof nietig te verklaren.

*150 middenveldorganisaties, aan beide kanten van de taalgrens, spreken klare taal: het nieuwe federaal parlement moet de **GAS-wetgeving herbekijken en hierbij de inzichten en expertise van het brede middenveld ernstig nemen.***

Hiertoe kan volgende intentie opgenomen worden in het volgende regeerakkoord: "Het federale parlement zal, met betrokkenheid van het middenveld, de wetgeving op de Gemeentelijke Administratieve Sancties grondig evalueren en naar haar verenigbaarheid met de fundamentele rechten en vrijheden."

*De Liga voor Mensenrechten blijft voorstander van een **grondige herziening en inperking van de GAS-wet** aangezien deze niet strookt met fundamentele rechten en vrijheden.*

IV. NATIONAAL MENSENRECHTENINSTITUUT

Probleemstelling

In tegenstelling tot haar buurlanden, heeft België nog altijd geen NMRI. Tijdens de Universele Periodieke Evaluatie (Universal Periodic Review of UPR) in 2011 werden er enkele aanbevelingen gedaan door de VN-Mensenrechtenraad. Een ervan was de oprichting van een Nationaal Mensenrechteninstituut (NMRI). De regering Di Rupo voorzag in het regeerakkoord 2011 in de oprichting van een NMRI. In juli 2012 werd dit plan geconcretiseerd. Er werd beslist om in het najaar 2012 een interkabinetaire werkgroep op te richten.

Noch de werkgroep, noch het NMRI zijn tot op heden gerealiseerd.

Dat België geen NMRI heeft, heeft tot gevolg dat het geen stemrecht heeft binnen het *International Coordination Committee of National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights* (ICC). Om dit te bekomen is er nood aan een NMRI met volwaardig A-status.

De Liga voor Mensenrechten wil het belang van de realisatie van dit project benadrukken dat beantwoordt aan het engagement van de Belgische staat ten aanzien van de VN-mensenrechtenraad. De oprichting van deze instelling is noodzakelijk om de leemtes en de beperkingen van de huidige instellingen voor de bescherming van fundamentele rechten aan te vullen.

Het NMRI moet als eerste en belangrijkste taak erover waken dat België de internationale mensenrechten respecteert. Het mandaat van het NMRI moet betrekking hebben op elk gebied van mensenrechten, zowel op niveau van de deelstaten als federaal.

Het is dan ook aangewezen om de oprichting van het NMRI opnieuw op te nemen in het regeerakkoord en daadwerkelijk in de realisatie ervan te voorzien.

V. MINNELIJKE SCHIKKING

Probleemstelling

In een gemeenschappelijke omzendbrief geven de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal, magistraten van het Openbaar Ministerie (OM) instructies over het toepassen van artikel 216bis van het Wetboek van Strafvordering, waarin op 14 april en 11 juli 2011 de minnelijke schikking in strafzaken wettelijk wordt geregeld. **Hierdoor krijgt het OM het alleenrecht om voor welke reden dan ook minnelijke schikkingen voor te stellen voor misdrijven waarop tot 20 jaar cel staat.** Het OM kan grote gerechtelijke fraudeonderzoeken zomaar afbreken en de onderzoeksrechter volledig buiten spel zetten. Het OM kan zelfs een uitspraak van de strafrechter overrulen. Dit vormt een ongeziene **aantasting van het grondwettelijk beginsel van de onafhankelijkheid van de rechter.** Doordat het OM eigenhandig en binnenskamers over de opportuniteit en de hoogte van de geldboete beslist, loeren willekeur en klassenjustitie om de hoek.

De Liga voor Mensenrechten meent dat de omzendbrief het wettigheidsbeginsel en het gelijkheidsbeginsel in strafzaken schendt evenals het beginsel van openbaarheid in rechtszaken. **De minister of het College van procureurs-generaal meten zich een te grote macht toe bij het aanduiden van de misdrijven die voor de verruimde minnelijke schikking in aanmerking komen.** Bovendien voert de omzendbrief verschillende minimumtarieven in op vlak van belastingverhoging en boetes en maakt hierdoor een niet gerechtvaardigd onderscheid tussen natuurlijke personen en rechtspersonen. Bovendien is het systeem van de gunstige afhandeling bij een verruimde minnelijke schikking in strafzaken alleen toegankelijk voor wie het geld heeft om de schikking te betalen.

Ook het principe van de scheiding der machten wordt met de voeten getreden. De omzendbrief regelt essentiële en nieuwe elementen die in de normale gang van zaken geregeld worden door de wetgever. Het feit dat het Openbaar Ministerie een zaak kan afbreken eenmaal deze voor de rechter is gebracht, **neigt naar willekeur en klassenjustitie.** Er wordt afbreuk gedaan aan de onafhankelijkheid van de rechter en aan het recht op een eerlijke en openbare behandeling van een zaak door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij de wet is ingesteld.

De Liga voor Mensenrechten wijst ook op **de talrijke onduidelijke en vergeten, tegenstrijdige elementen in de omzendbrief.** Concreet voldoet de bestreden omzendbrief niet aan de principes van de “preciesheid”, “toegankelijkheid” en “voorzienbaarheid”.

De Liga voor Mensenrechten **vraagt de opheffing of minstens een grondige herziening van de wet op de minnelijke schikking**, art. 216bis van het wetboek van strafvordering, onder meer gelet op het recente arrest van het Europese Hof van de Rechten van de Mens, m.n. Natsvlishvili en Togonidze t. Georgië, 29 april 2014, no. 9043/05. De Liga voor Mensenrechten vraagt de **intrekking van de gemeenschappelijke omzendbrief nr. 6/2012** van de minister van Justitie en het college van procureurs-generaal bij de hoven van beroep van 30 mei 2012 betreffende de toepassing van artikel 216bis Wetboek van Strafvordering, in het bijzonder met betrekking tot het verruimd verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom. Deze vernietiging van de gemeenschappelijke omzendbrief dient te worden opgenomen in het nieuwe regeerakkoord, zodat de nieuwe regering deze kromme ingreep op de rechtspraak zelf kan rechttrekken.

VI. POLITIEGEWELD

Probleemstelling

De brutale behandeling van Jonathan Jacob heeft heel wat stof doen opwaaien over het ongeoorloofde politiegeweld. **Klachten omtrent politiegeweld krijgen nog al te vaak geen gevolg.** Het komt voor dat de politie de persoon die de klacht neerlegt, beticht van weerspanningheid. Bovendien is er niet altijd bewijsmateriaal voorhanden. Is er toch voldoende bewijs, dan remt het Openbaar Ministerie de onderzoeken in sommige gevallen af.

Het blijft cijfermatig heel moeilijk aan te tonen dat politiegeweld vaker voorkomt. Normaal zou elk geweldincident nauwkeurig geregistreerd moeten worden door de politie zelf, maar dat gebeurt niet altijd. De jaarverslagen van het Comité P tonen wel aan dat er inderdaad meer klachten zijn ingediend inzake politieagressie. **Politiegeweld blijft een probleem.**

*Het is aangewezen de term “politiegeweld” nauwkeuriger te definiëren in de wet op het politieambt. In de politieopleiding kunnen mensenrechten een extra focus zijn, met specifieke aandacht voor politiegeweld en voor het belang van een correcte en volledige registratie van geweldsincidenten. Agenten dienen aangeleerd te krijgen dat discriminatie wettelijk verboden is en dat correct optreden tegenover alle mensen, ook deze van vreemde herkomst, tot hun basisopdracht behoort. De Liga voor Mensenrechten pleit voor een **ernstigere vervolging van politiegeweld**. Politiegeweld dient beter geregistreerd te worden door de politie zelf. In processen-verbaal moet het politietoedreden volledig en waarheidsgetrouw uiteengezet worden. Op die manier kan het politie-ingrijpen ook gecontroleerd worden door andere instanties. In navolging van wat in het buitenland gebeurt, zouden bepaalde optredens van de politie ook gefilmd kunnen worden, bijvoorbeeld wanneer de oproerpolitie in actie komt. En er is nood aan een daadwerkelijk bestraffingssysteem van agenten die zich schuldig maken aan politiegeweld. Aan het Comité P kunnen meer middelen ter beschikbaar worden gesteld om politiegeweld te onderzoeken.*

LIGA VOOR MENSENRECHTEN
vzw Gebroeders De Smetstraat 75
9000 Gent
tel +(0)9 223 07 38
fax +(0)9 223 08 48
www.mensenrechten.be

De Liga voor Mensenrechten strijdt tegen onrecht en discriminatie. Wij laten van ons horen als er in ons land mensenrechten geschonden worden. In gevangenschappen, op het internet, op papier of in het dagelijks leven. De liga streeft naar een samenleving met vrije burgers die eerlijke en gelijke kansen krijgen. Want wij hebben recht op onze Rechten.